

بسیاری از مطالبی که یک دانشجو یا طلبه نیاز دارد در سایت‌ها موجود و قابل دانلود هستند ولی نظر مراجع تقلید در این زمینه این است که دانلود کردن هم نوعی از کپی کردن و تکثیر است. (استفتاء از پاسخگوی ملی قم: ۰۹۶۴۰)

بعضی از اشخاص به مغازه‌هایی که فتوکپی و زیراکس از لوراق و کتاب‌ها می‌گیرند مراجعه کرده و درخواست تصویر برداری از آن‌ها را می‌نمایند و صاحب مغازه که از مؤمنین است تشخیص می‌دهد که کتاب یا لوراق و یا مجله فوق برای همه مؤمنین سودمند می‌باشد. نظر مراجع عظام تقلید در این مسأله که آیا صاحب مغازه اجازه دارد، بدون اجازه صاحب کتاب از آنها تصویربرداری کند یا نه و در صورت راضی نبودن صاحب کتاب به این صورت بیان شده است:

آیت‌الله خامنه‌ای: احوط این است که شخص بدون اجازه صاحب آن لوراق و کتابها مبادرت به تصویربرداری نکند. (سایت هدایتا برگرفته از استفتائات آیت‌الله العظمی خامنه‌ای)

آیت‌الله مکارم: زیراکس گرفتن کامل از یک کتاب در صورتی که یکی دو نسخه باشد اشکالی ندارد. زیراکس گرفتن بعضی از صفحات کتاب که از نظر خواننده مهم تشخیص داده شده (در حد چند برگ) تا در هنگامی که کتاب را در اختیار ندارد، بتواند به آن مطلب خاص مراجعه کند اشکالی ندارد. (استفتائات، حقوق، حق تکثیر، سوال ۲۴ و ۲۷)

گاهی این توهّم پیش می‌آید که شاید کپی کردن نصف یا بخش‌هایی از کتاب بلا مانع باشد که نظر مراجع در این زمینه بدین شرح است:

آیت‌الله خامنه‌ای: کپی کردن قسمتی از کتاب نیز در صورتی که مؤلفان آن راضی نباشند، حکم کپی کردن تمام کتاب را دارد. (اجوبه الاستفتائات، س ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳)

آیت‌الله مکارم: خالی از اشکال نیست: ولی اگر مقدار کمی باشد عیبی ندارد. (سایت استفتائات بخش حق تکثیر)

گاهی انسان در حین مطالعه کتاب و یا جزوات چاره‌ای جز یادداشت‌برداری ندارد چراکه مطالب اکثراً فرار هستند و در ذهن نمی‌ماند و ممکن است بعد از مدتی که فرد نیاز به مطلب دارد، آن را به یاد نیلورد؛ در این مورد نظر همه مراجع این است که چنین کاری اشکال ندارد. (استفتاء از پاسخگوی ملی قم: ۰۹۶۴۰)

امروزه با پیشرفت علم و تکنولوژی بسیاری از نرم افزارها جایگزین کتابها شده‌اند و به راحتی در دسترس همگان قرار دارند ولی آیا کپی برداری از این نرم افزارهای داخلی و خارجی اشکالی ندارد و یا حکمی شبیه کپی گرفتن از کتابها را دارند:

آیت‌الله خامنه‌ای: کپی گرفتن از نرم افزارهای تولید داخل بنا به احتیاط واجب باید با اجازه صاحب آن‌ها باشد و بدون کسب اجازه جایز نیست. (اجوبه الاستفتائات، س ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳)

کپی کردن نرم افزارهای خارجی تابع قرار داد است. (اجوبه الاستفتائات، س ۱۳۴۳)

آیت‌الله مکارم: تکثیر و کپی گرفتن از نرم افزارها مطلقاً جایز نیست، فرقی بین نرم افزارهای داخلی و خارجی نمی‌باشد، مگر آن که نرم افزار مربوط به کافر حربی باشد. (سایت استفتائات، حقوق، حق تکثیر)

احکام کتاب و کتابداری:

بسیاری از دانشجویان و طلبه ها در خرید کتب دانشگاهی و حوزوی که اکثر آنها قیمت بالایی دارند دچار مشکل می شوند و این در حالی است که کتابهای مورد نظرشان در کتابخانه ها موجود است و می توانند به راحتی کل کتاب را کپی کنند ولی این کار شایسته یک دانش پژوه نمی باشد. نظر مراجع عظام در این زمینه بدین شرح است:

آیت الله خامنه ای: اگر کتاب

تألیف مؤلفان داخلی باشد؛ بنابر

احتیاط واجب کپی کردن جایز نیست،

مگر این که بداند صاحبان آن، اجازه

داده اند؛ و در صورت کپی برداری

بدون اذن، بنابر احتیاط لازم است،

رضایت آنان جلب شود. و اگر مربوط

به مؤلفان خارجی باشد تابع قرارداد است، حال ندانید که قرار داد

یا کشور مولف کتاب در زمینه رعایت حق تألیف در جمهوری

اسلامی ایران وجود دارد یا نه؛ کپی کردن آن اشکال ندارد.

(الوجه الاستفادات، ص ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳)

آیت الله مکارم: تفاوتی

بین تولید داخل و خارج نیست؛

مگر آنکه تولید آمریکا یا اسرائیل

باشد. (سایت استفتائات، بخش حق

تکثیر)

امانت از «م ن» به معنای آرامش، سکون و بر طرف شدن خوف و اضطراب گرفته شده است (التحقیق، ج ۱، ص ۱۵۰)

امانتداری از ویژگیهای اخلاقی و صفات پستندیده است و در میان همه اقوام و ملتها از اهمیت ویژه ای برخوردار است و عموم انسانها با هر عقیده و مذهبی امانتداری را ارج نهاده و شخص امانتدار را می ستایند.

در شریعت اسلام نیز امانت از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار است قرآن کریم در آیات متعدد مسلمانان را به توجه و حفظ امانت دیگران سفارش کرده است: از جمله در آیه: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا ۚ ۵۸» (سواء/ ۴) خداوند با تاکید به همگان فرمان می دهد که امانتها را به اهل آن باز گردانند. همچنین قرآن یکی از ویژگیهای مؤمنان راستین را امانتداری آنان دانسته است: «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ... وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ» (مؤمنون/ ۲۳، ۱ و ۸)

امانتداری که به یکدیگر سپرده می شود می تواند مال، شخص یا هر چیز دیگری باشد به طور مثال: کتابی که از دوست یا از کتابخانه به امانت گرفته می شود باید آن را در موعد مقرر، به صاحب آن و مسئول کتابخانه برگردانیم. خداوند در قرآن می فرماید: اگر برخی از شما چیزی را به امانت نزد شما سپرد امانت گیرنده باید آن را به صاحبش باز گرداند: «فَإِنْ آمِنْ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ فَلْيُوْذِ الْآذَىٰ أَوْثَمِينَ أَمَانَتَهُ» (بقره/ ۲۸۳)

خیانت در امانت به هر صورت حرام است با توجه به این حکم، امانت گیرنده باید آن امانت مثلاً کتاب را طوری مواظبت کند که گفته نشود در نگهداری آن کوتاهی نموده است. اگر فرد در این امر کوتاهی کند و کتاب به نوعی تلف شود، باید عوض آن را بدهد. اگر هم کوتاهی نکرده باشد و از اول شرط شده یا عرف این است که اگر کتابی از کتابخانه تحویل گرفته شود و در صورت گم کردن و صدمه زدن، باید آن خسارت را جبران کند. در این صورت او ضامن است. خداوند در قرآن می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ» (النفال/ ۸، ۲۷)

احکام

امانت داری کتاب

موسسه آموزش عالی خواهران حضرت زهرا (س)

شهرستان میبد

تاریخ: ۱۳۹۹/۸/۲۶